23.02.2024 POL-2024-28837

Eduskunta, hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Poliisihallituksen lausunto Suomen avaintavoitteisiin EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa Suomen sisäisen turvallisuuden tilaan ja tavoitteisiin sekä maahanmuuton hallintaan liittyen.

Poliisihallituksen tehtävänä on suunnitella, johtaa, kehittää ja valvoa poliisitoimintaa ja sen tukitoimintoja. Poliisihallitus on keskusvirasto, joka johtaa ja ohjaa operatiivista poliisitoimintaa. Poliisihallitus vastaa siitä, että kansalaiset saavat poliisin palveluja tasapuolisesti ja laadukkaasti eri puolilla Suomea. Näistä lähtökohdista huomioiden, sisäasianhallinnonalalle kuuluvat keskeiset tavoitteet on sisällytetty pääpiirteittäin selvityksen Suomen kanta -osioon. Lausunnossa on tuotu tältä pohjalta esille avaintavoitteita EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi nimenomaisesti sisäisen turvallisuuden kannalta.

<u>Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa</u>

E-kirjeessä todetaan, että *hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytynyttä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Lainvalvontaviranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen vaikuttaa suoraan myös varautumisen vahvistamiseen ja valmiuteen. Tältä osin keskeistä on mm. viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi.*

Nykyistä enemmän huomiota tulee kiinnittää myös rikosten ennalta estämiseen.

E-kirjeessä tuodaan esille, että *Suomen näkemyksen mukaan EU:n tulee olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia*

POLIISIHALLITUS
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 ESPOO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. Suomi tukee EU:n kumppanuuksien edistämistä EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi sekä unionin intressien ja arvojen edistämiseksi.

Ukrainan tilanteella on vaikutusta myös sisäisen turvallisuuden tilaan, vaikutukset ulottuvat esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja salakuljetukseen. Poliisiyhdyshenkilö on aloittanut Ukrainassa toimintansa helmikuun alussa. Poliisiyhdyshenkilön tehtävänä on mm. vaikutusten seuranta ja niiden arviointi myös Suomen sisäisen turvallisuuden tilanteeseen.

Komissiolta toivotaan erityisesti tukea niiden lukuisten EU-säädösten täytäntöönpanotoimissa, joita on parhaillaan menossa ja joita ollaan kansallisesti työstämässä, ja sen varmistamista, että jäsenvaltiot toteuttavat toimet yhdenmukaisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseksi. EU-säädöksillä on vihdoinkin saatu koottua lainvalvontaviranomaistien tietojen vaihto isojen lainsäädäntökokonaisuuksien muotoon eikä säätely ole enää niin pirstaleista kuin vielä muutama vuosi sitten.

EU-tasolla lainvalvontaviranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostaminen ja EU-tason tietojärjestelmien aiempaa tehokkaampi hyödyntäminen olisi tärkeää. EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuuden (interoperability) varmistaminen on olennaista samoin kuin vielä keskeneräisten EU:n tietojärjestelmähankkeiden loppuun saattaminen. Komission ja eu-LISA:n tuki on hyvin keskeistä tässä työssä.

EU-tasolla tulisi lisäksi selventää mitä konkreettisia, operatiivisia haasteita oikeus- ja lainvalvontaviranomaiset kohtaavat pääsyssä digitaalisessa ympäristössä olevaan tietoon, ja liittyykö tietoon pääsyyn EU-lainsäädännöstä johtuvia teknisiä tai muita esteitä tai rajoituksia. Haasteeksi muodostuu erityisesti se, että lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset eivät saa tarvittavia tietoja, koska tieto on useimmiten salattua tai esimerkiksi palveluntarjoajien hallussa. Päästä päähän -salauksen käyttö olisi sovitettava jäsenvaltioiden toimivaltaan varmistaa keskeisten turvallisuusetujensa ja yleisen turvallisuuden suojelu ja mahdollistaa rikosten ennalta estäminen, tutkiminen, paljastaminen ja rikoksiin liittyvät syytetoimet unionin oikeuden mukaisesti. Asiaa käsitellään parhaillaan ns. Going Dark -aloitteessa.

<u>EU:n laajentuminen</u>

Jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset tulee pitää tiiviisti mukana, kun arvioidaan hakijamaiden lainvalvontaviranomaisten valmiuksia ja niiden toimintaa rikostorjunnassa. Lainvalvontaviranomaisyhteistyössä keskinäinen luottamus eri maiden viranomaisten kesken on olennainen asia ja tässä kohden korruptiontorjunta on keskiössä. Erityisen tärkeää on saada luotettavaa tietoa siitä, miten lainsäädäntömuutokset toteutetaan käytännön tasolla.

<u>Muuttoliikkeen hallinta</u>

Schengen-alueen laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjunnan näkökulmasta kannatettavana voidaan pitää kaikkia sellaisia toimia, joilla pyritään tehostamaan toimivia palautusmekanismeja EU:n ja kolmansien maiden kanssa.

Ulkoisten ja sisäisten uhkien rajan hämärtyminen on todellisuutta. Sisäisen turvallisuuden tila kytkeytyy edelleen globaaleihin tapahtumiin, kuten Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan. EU-instituutioiden kokonaisvaltainen tukirooli on keskeinen edellytys sisäisen turvallisuuden varmistamisessa kattaen myös ne välineellistetyn maahantulon tilanteet, joihin voi kytkeytyä ei-valtiollisia intressejä kuten järjestäytynyttä rikollisuutta.

Lainvalvontaviranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen vaikuttaa suoraan myös varautumisen vahvistamiseen ja valmiuteen. Muiden maiden kanssa tehtävällä operatiivisella poliisiyhteistyöllä voidaan tehostaa myös kansallista valmiutta erityisesti tilanteissa, jotka poikkeavat normaali oloista.

Operatiivisen yhteistyön osalta EU:n ja sen virastojen jäsenvaltioita tukeva rooli on tärkeä. Erityisesti Europolin rooli on aiempaa merkityksellisempi jäsenvaltioiden tukijana, koska sen toimintamahdollisuuksia on vahvistettu lainsäädäntömuutoksin. Europolin toimivaltaan kuuluu vakava rikollisuus, jolla on yhtymäkohtia kahteen tai useampaan EU-maahan. Vakavaan rikollisuuteen liittyvissä analyyseissä tutkinnoissa Suomessa voidaan siten lähes poikkeuksetta hyödyntää Europolia sen tiedonvaihtojärjestelmä mukaan lukien.

Eurooppalaisten suorituskykyjen kehittämisestä ei tulisi rajata vain puolustukseen vaan huomioida sisäisen turvallisuuden viranomaisten rooli ensivasteen viranomaisina (erityisesti hybriditilanteet).

<u>Talous ja rahoitus</u>

EU:n monivuotisen rahoituskehyksen Europolille sisältämät määrärahat on todettu riittämättömiksi, mikä on aiheuttanut Europolille ongelmia lisääntyneiden velvoitteiden hoitamisessa. Europol katsoo vuoden 2025 budjettiin tarvittavan mittavan lisärahoituksen, jotta se suoriutuisi lakisääteisistä tehtävistä, joita sille on määrättyUnionin tasolla ja erityisesti tulevan monivuotisen rahoituskehyksen valmisteluissa on huolehdittava siitä, että riittävät resurssit taataan Europolille.

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja Tony Everhall